

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE.

DIRECTOR: D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR: ION N. CESĂRESCU

A B O N A M E N T U L

Pe an, în România	30 lei
6 luni	16 "
3 luni	8 "
Străinătate: 40 lei pe an, 20 pe 6 luni	

A P A R E

De două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

REDACȚIA & ADMINISTRAȚIA

București, CALEA RAHOVEI—5

Lângă Palatul Justiției

TELEFON No. 748

S U M A R :

Asupra art. 448 Pr. penală — Valoarea morală a depozițiilor martorilor, de d-l J. Jonescu-Dolj;

JURISPRUDENȚĂ:

Curtea de casație, secția III: *Ministerul lucr. publice cu Societ. anonimă ungară de navigație fluvială și Soc. de asigurare „Providența”, Consiliul de Stat din Franța: Abrodagiū, cu o Observație de d-l D. Alexandresco;*Curtea de apel București, secția I-a: *Banca Națională cu Alexandrina Zeșcari și alții;*Trib. Iași, secția I. *A. Tudoran cu Mendel Solomon, cu o Observație;*Judecătoria Ocolului III Iași: *I. Marcu cu Iftic Hai-movici;*Curtea din Bordeaux: *Directorul unui ziar dacă este coproprietar al ziarului. este comerciant, cu o Observație;*Curtea din Nancy: *Testament olograf. Condiții de validitate, cu o Observație.*

Bibliografie.

Asupra art. 448 Pr. penală

(Valoarea morală a depozițiilor martorilor)

În procesul oribilei crime, numită «*de la O-bedeni*» judecat în sesiunea extraordinară a Curții cu jurați Ilfov, din 25 Aprilie 1903 și în care am avut onoarea de a pune concluziuni ca procuror, Curtea cu jurați, sub președenția d-lui Alex. Dobriceanu, distinsul consilier al Curții de apel din București, a pronunțat o decizie asupra unei cestiuni de drept, pe cât de importantă pe atât de rară, împrejurare ce ne-a determinat a o publica aci.

Câte-va detalii de fapt ne vor ajuta a formula cestiunea. Când procesul acestei înfiorătoare crime—în care un anume M. D. era acuzat că a omorât pe un cioban și pe cei doi fi ai acestuia, după care spre a ascunde crima a ars cadavrele⁽¹⁾—s'a prezentat pentru prima oară înaintea

(1) Cu ocaziunea acestui proces s'a ridicat și câte-va cestiuni de medicină legală de o importanță rară.

Între altele putem cita:

1. *Dacă o bucată de os de om se poate deosebi de o bucată de os de un alt animal? sau dacă în construcțiunea oaselor omului există vre-o notă de deosebire de ale celor-lalte animale?*

2. *Cât timp trebuie pentru arderea unui cadavru în aer liber, știut fiind că la institutul crematoriu din Paris trebuie 6 ore?*

3. *Arderea unui cadavru nu s'ar putea face mai repede în aer liber de cât într'un furnal închis?*

Tot cu ocaziunea aceasta am căutat să găsim dacă s'a mai întâmplat cazuri în analele judiciare în care criminalii să fi ars cada-

Curții cu jurați, doi dintre martorii principali a acuzării, după prestarea jurământului, au reveni în totul asupra depozițiilor ce făcuse în cursul instrucțiunii, fapt ce a determinat pe președintele Curții, care a apreciat că aceste declarațiuni sunt false, să dispună arestarea acestor martori conf. disp. art. 355 Pr. penală și amânarea afacerii pentru altă sesiune conf. art. 356 același codice.

Făcându-se cercetări asupra motivelor și împrejurărilor ce au determinat pe martori a reveni asupra depozițiilor lor, s'a constatat că în adevăr, ei au făcut false depozițiuni înaintea Curții, fapt pentru cari conf. art. 287 C. penal, au fost condamnați de tribunal la câte un an închisoare corecțională, sentință menținută și de Curtea de apel și de Inalta Curte de casație.

După acea fixându-se judecarea procesului crimei, cu această ocaziune s'a născut următoarea cestiune, fiind ridicată chiar de noi: *Martorii condamnați pentru mărturie mincinoasă, mai pot fi ascultați la cea de a doua cercetare a procesului, cum era în speță?*

Legea nu rezolvă această cestiune.

Apărarea⁽²⁾ cerea cu insistență ascultarea lor, pe motiv că art. 347 Pr. penală, care enumără persoanele ce nu pot fi ascultate ca martori înaintea juraților, nu spune nimic de martorii condamnați; iar în ceea ce privește art. 448 Pr. penală, nu poate avea aplicațiune în speță, fiind special casurilor de revizuire și materia penală ca în orice materie nu se permite a crea incapacități prin analogie.

În fine, că admitând negativa ar fi a risca cazul când toți martorii fiind condamnați, să nu se mai poată judeca procesul⁽³⁾.

vrele victimelor pentru ascunderea crimelor și am găsit două cazuri: unul petrecut în Scoția (Edimbug) la 1754, citat în *Causes célèbres*, în care acuzatul Nicolas Brown arse pe femeia lui; și al doilea cas citat în *Revue d'anthropologie criminelle*, în care acuzatul Pell, arse pe amanta lui într'un furnal, după ce o tăiaze în bucăți și arse bucată cu bucată.

(2) Reprezentată prin d-nii avocați: Emil Teodoru, defl. V. Epurescu, I. Cesărescu, G. Rădulescu și Em. Dan.

(3) Rogron A. J. *Code d'instruction criminelle expliqué*, punându'și această cestiune sub art. 446 Pr. penală fr. răspunde negativ, citând o decizie a Inaltei Curți de Casație franceză din 17 Febr. 1843.

Ca reprezentant al ministerului public, am cerut înlăturarea martorilor pe baza dispoziț. art. 448 Pr. penală, susținând că acest articol deși pus în codice la materia revizuirii, are o aplicațiune generală; că art. 448, nu face de cât să completeze enumerațiunea din art. 347 Pr. penală, și întru cât suntem în materie de procedură, o regulă odată stabilită de lege se aplică prin analogie în toate cazurile; apoi nu poate fi vorba de a crea o incapacitate, întru cât incapacitățile se crează de legiuitor când e vorba de exercițiul unui drept, or obligațiunea de a depune ca martor, nu e un drept, ci o datorie, și legea de procedură reglementează această datorie numai pentru persoanele ce pot merita încrederea justiției.

Apoi adăogam că rațiunea impune această soluțiune, legea voind ca toți acei cari cooperează la actele justiției să nu fie pătați de nici o imoralitate, din contra cinștiți și demni, pentru ca actele sale să poată purta, cu drept cuvânt numele de *pro veritate habetur*. Or, e necontestat că un martor are și el partea lui într'o sentință judecătorească.

În fine că legea voeste să se debaraseze de aceste elemente funeste, cari prin minciunile lor ar putea să turbure seninătatea judecăței celor chemați a se pronunța asupra afacerii și e un element funest acel în privința căruia e constatat judecătorește că a comis o triplă insultă: a insultat pe D-zeu desprețuind crucea pe care a jurat, a ultragiat pe judecătorii înaintea cărora a avut îndrăsneala a spune minciuni cu intențiune de a 'i induce în eroare și pe părțile din proces.

Curtea deliberând a pronunțat următoarea deciziune prin jurnalul din 26 Aprilie 1903:

Curtea,

Asupra incidentului ridicat de Ministerul Public de a nu se asculta de loc Mirea Radu și Sandu Neagu ca martori;

Ascultând pe d. Procuror general și pe apărătorii acuzărilor în observațiunile lor;

Având în vedere, în fapt, că este necontestat că Mirea Radu și Sandu Neagu, fiind dați judecății de Președintele Curței cu Jurați din Vlașca, au fost definitiv condamnați la câte un an închisore corecțională pentru delictul de mărturie mincinoasă în favoarea acuzărilor; că, de alt-fel această condamnățiune rezultă din deciziunea Curții de apel secția II cu No. atașată la dosar;

Considerând, în drept, că este adevărat că art. 347 proc. penală nu enumeră pe martorii condamnați pentru mărturie mincinoasă printre persoanele a căror depozitiuni nu pot fi primite; însă, acest art. se ocupă, nu de persoanele incapabile de a depune, ci de acelea cari nu pot fi ascultate ca martori din cauza rudenii sau a interesului bănesc ce pot avea în proces, ceea ce nu este în speță;

Că, în privința incapabililor de a depune, există un alt articol 448 proc. penală, care prevede că martorii cei condamnați pentru mărturie mincinoasă nu vor putea să mai facă nici o depozitiune la cea de a doua cercetare a procesului;

Că, acest art. conține o dispozițiune care de și făcută în materia revizuirii ea trebuie aplicată în toate cazurile

ori de câte ori un martor condamnat ar fi chemat a depune în aceeași cauză, fiind că nu există nici o rațiune de a se face vre-o distincțiune în această privință; — că ceva mai mult, cea ce a determinat pe legiuitor a declara incapabili pe asemenea martori de a depune cu ocazia noui judecăți în revizuire este fără îndoială că densii fiind dovediți prin condamnățiune că nu inspiră nici o confiență în depozitiunile lor, nu merită să mai fie ascultați ca martori; — că acest motiv există evident și în speță și ca atare regula din art. 448 Pr. penală are o aplicațiune generală; că, așa fiind în baza acestui articol, Mirea Radu și Sandu Neagu care sunt condamnați pentru mărturie mincinoasă sunt incapabili de a face depozitiuni sub jurământ în această afacere și prin urmare ei nu pot fi admiși de Curte a fi ascultați ca martori cum susțin apărătorii acuzărilor;

Că, afară de aceasta, Curtea nu poate hotărâ nici cel puțin ascultarea lor ca simpli informatori, de oare ce după art. 301 și 302 proc. penală, dreptul de a asculta în cursul dezbaterilor ori ce persoane spre a da simple informațiuni aparține exclusiv puterii discreționare a Președintelui;

Pentru aceste motive, Curtea, admite, etc.

(ss) Alex. D. Dobriceanu, G. Slătineanu, Alex. Cerban.
p. Grefier (s) M. Melidoneanu

Nu am nimic de adăogat la această importantă deciziune, de cât o mică explicațiune că să nu se creadă că generalitatea termenilor art. 448 pr. penală, ar merge până acolo în cât să retragă pentru tot-d'a-una încrederea de a depune ca martor celui condamnat pentru mărturie mincinoasă, ca să nu mai poată figura în această calitate nici în alte procese, sau cu alți termeni să creeze o *incapacitate* pe viață în persoana lui, — cum se exprimă în mod greșit, cred, art. 22 C. penal. — Cred, și juridic e, și Curtea cred că tot așa a gândit, că această incapacitate, e numai pentru procesul în care el a fost condamnat, când acest proces pentru ori-ce circumstanțe s'ar mai judeca încă odată, cum lucrurile s'au petrecut în speță (4) și cum se întâmplă în cas de revizuire, ipotesă prevăzută de art. 448 pr. pen.

A înțelege ast-fel sensul deciziunii onor Curții, ar fi a adăoga la lege și anume la pedeapsă deja aplicată pentru mărturie mincinoasă, căci *incapacitatea* de a fi martor, în sistemul legislațiunei noastre, spre deosebire de legislația franceză, trebuie anume pronunțată de judecător, iar când e ca consecință a condamnățiunei, aceasta nu e de cât pe timpul osândei (5).

J. Jonescu-Dolj

Procuror Trib. Ilfov

(4) O chestiune însă de multă importanță, e cea de a ști dacă în asemenea caz, procesul martorilor, trebuie sau poate fi judecat înaintea procesului principal, în care se crede că ei au spus neadevăruri? În toate cazurile ce cunosc, în acest mod s'a procedat, căci s'a judecat mai întâiu procesul martorilor și apoi procesul principal. Mă întreb: dacă această procedare poate fi legală față de dispozițiunile art. 287 C. penal, care face o gradațiune în pedeapsa cuvenită martorului, luând ca criteriu pedeapsa aplicată acuzatului? Și atunci, pare că soluțiunea ce se impune e cea de a aștepta mai întâiu rezultatul procesului principal. (Vezi deciziunea Curței Apel Buc., secția II din 9 Decembrie 1902 în Dreptul No. 2 din 1902).

(5) Vezi această chestiune dezvoltată în studiul nostru «Asupra art. 32 C. penal», publicat în «Curierul Judiciar» No. 83 din 12 Decembrie 1902.

JURISPRUDENȚĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, S. III

Audiența de la 23 Noembrie 1905

Președenția D-lui C. G. ȘTEFANESCU, Președinte

Ministerul Lucrărilor Publice cu Soc. anon. ungară de navigație fluvială și Soc. de asig. Providența

Abordaj.—Art. 71 din Regulamentul poliției porturilor.—Nerespectarea lui de către un bastiment.—Culpă.—(Art. 672 urm. C. com.).

Potrivit art. 71 din Regulamentul poliției porturilor, care conține o regulă generală de navigație, obligatorie pentru căpitanii de nave, bastimentele ce se urcă în sus pe fluviu, nu numai că nu pot a se dirija în curmezișul calei bastimentelor ce se scoboară în jos pe fluviu, dar sunt datoare încă a se opri în josul pasagiului, până ce trec bastimentele ce vin din susul apei.

Prin urmare, un bastiment se găsește în culpă, atunci când, din pricină că nu a respectat această regulă, a dat loc la un abordaj.

Decisiunea 76/905.—Casată, în urma recursului făcut de Ministerul Lucrărilor Publice, decisiunea Curții de apel din Galați, s. II No. 28/904, dată în proces cu Soc. anon. ungară de navigație fluvială și Soc. de asigurare Providența (1).

Curtea,

Ascultând pe d-nii avocați M. Orleanu și C. G. Dissescu în dezvoltarea motivelor de casare;

Pe d-nii avocați T. Stelian, C. Arion, V. Macri și Z. Filoti în combateri;

Deliberând,

Asupra motivului III de casare:

«Curtea afirmă că F. J. . . . nu trebuia să aștepte în josul Dunărei, până când R. N. s'ar fi scurs la vale, cu toate că R. N. scobora în fața podului, declarat pasă strîmtă, prin art. 3 al ordonanței inspectoratului, cum și că F. J. putea să se îndrepteze în curmezișul căci urmată de R. N.

«Făcând aceasta, Curtea violează regulamentul (71 al poliției porturilor, 20 a timonierului p. și 32 a C. G. D.) care interzice unui bastiment să se dirigă în curmezișul căci urmate de un alt bastiment și obligă bastimentul ce vine să se oprească când fluviu nu prezintă o lărgime suficientă spre a lăsa drumul celui ce coboară».

Având în vedere recursul făcut de Ministerul Lucrărilor Publice în contra decisiunii Curții de apel s. II-a din Galați cu No. 28 din 1904;

Având în vedere că, cu ocazia lovirei vaselor Ferentz Iosef, aparținând Societ. de navigație fluvială și maritimă ungară, și Radu Negru, aparținând serviciului de navigație fluvială al Statului Român, instanțele judecătorești au fost chemate a stabili responsabilitățile și a decide căruia din aceste vase incumbă culpa acestui accident;

Având în vedere că Curtea din Galați, punând toată culpa numai în sarcina vasului Radu Negru, condamnă pe Ministerul Lucrărilor Publice să plătească suma de 419056 lei. drept despăgubire, societății anonime de navigație fluvială și maritimă ungară;

Considerând că Statul, pentru a îndepărta răspunderea sa, a susținut înaintea instanței de apel că, conform ordonanțelor inspectoratului portului, deschizătoarea dintre pila 2 și 3 a podului după Dunăre constituie o

trecătoare strîmtă din punctul de vedere al lărgimei navigabile a fluviului, și că, conform textului categoric al art. 71 din Regulamentul poliției porturilor, obligatoriu pentru căpitanii de nave, bastimentele ce se urcă în sus pe fluviu, nu numai că nu pot a se dirige în curmezișul calei bastimentelor ce se scoboară în jos pe fluviu, dar sunt datoare încă a se opri în josul pasagiului, până ce trec bastimentele ce vin din susul apei;

Că, în specie, vasul Ferentz Iosef a contravenit acestor reguli de navigație și din cauza nerespectării lor s'a produs lovirea vaselor mai sus denumite;

Considerând că instanța de fond înlătură acest mijloc de apărare propus de Stat, sub cuvint că bastimentele nu se puteau zări și că, în tot cazul, bastimentul Ferentz Iosef, ce se urca pe fluviu, nu era dator a se opri pentru a lăsa liberă trecere bastimentului Radu Negru, ce se scobora în josul apei;

Considerând că prima afirmare a Curții de apel este bazată pe o eroare gravă de fapt, căci, în lipsă de ceață, ambele vase și-au putut zări luminile la o distanță desul de mare, astfel precum rezultă din natura lucrurilor și din dosarul cauzei;

Considerând că a doua afirmare a Curții contrazice neîndoios textul expres al art. 71 din regulamentul poliției porturilor, căci dispozițiile lui sunt categorice și nu dau loc la nici o interpretare;

Considerând că este adevărat, că art. 71 sus-menționat se referă la cazul, când bastimentele, navigând în sens opus, se pot întâlni asupra unui punct de trecere pe apă ce nu oferă o lărgime suficientă, însă prin acest cuvint de lărgime suficientă nu trebuie a se înțelege lărgimea de suprafață a apei, ci lărgimea ei navigabilă din punctul de vedere al adâncimei său al obstaculilor de care poate fi înconjurată, și era cunoscut și declarat prin ordonanțele inspectoratului portului, că trecătoarea dintre pila 2 și 3 de sub podul după Dunăre era clasată printre trecătoarele cele strîmte;

Considerând că, în urma celor de mai sus expuse, rămâne învederat, că mijlocul propus de Stat era de natură a înlătura răspunderea vasului Radu Negru, și Curtea de apel nu a putut respinge acest mijloc de apărare, fără a comite o eroare gravă de fapt și a viola art. 71 din Regulamentul poliției porturilor, care conține o regulă generală de navigație;

Pentru aceste motive, fără a mai examina cele-lalte mijloace de casare, Curtea, casează, etc.

Consiliul de Stat din Franța

Audiența din 1 Martie 1903

Abordagiū. — Caz fortuit. — Lipsă de responsabilitate.—Art. 407 C. com. fr. (672 C. com. rom.).

De câte-orî abordagiul între un vas al Statului și un vas de comerț, nu se datorește vre-unei culpe din partea prepușilor Statului (căpitanul vasului), ci stăreii în care se găsea marea, și puterei curențului, sau întunecimei nopței, lovirea este un caz fortuit, și proprietarii vasului avariāt nu au nici-o acțiune contra Statului pentru despăgubirea daunēi suferite prin ciocnire.

(Din Sirey, 1905. 3. p. 143 și Revue internat. de droit maritime (Autran), 1905, p. 522, 523).

Observație.—Pentru ca proprietarul unui vas, fie Statul său un particular, să poată fi declarat responsabil de consecințele unui abordagiū, tre-

(1) Veđi observ. Directorului nostru, care însoțește decisiia consiliului de Stat din Franța, reproducă mai la vale.

bue să se constate o culpă din partea căpitanului acelui vas (1).

Astfel, decizia care impută unui vas responsabilitatea unui abordagiū din cauza rezececiunii, cu care mergea vasul, trebuie să constate că lovirea celui-alt vas se datorește acestei rezececiuni excesive (2).

S'a decis că căpitanul unui vas n'ar putea fi declarat responsabil de lovirea unui alt vas, de și pe un timp de ceață și în contra regulamentelor internaționale, ar fi dat o prea mare vitesă vasului, dacă nu se stabilește în fapt că lovirea se datorește unei culpe oare-care (3).

Se poate întâmpla ca culpa să fie comună ambelor vase. Pentru acest caz, art. 674 din codul nostru comercial dispune, prin derogare de la dreptul comun, că fie-care vas suferă pagubele și perderile încercate, fără drept la vre-o despăgubire. Cu-toate-aceste, fie-care vas este obligat în mod solidar la plata pagubelor și perderilor cauzate lucrurilor încărcate și a leziunilor cauzate persoanelor. Acesta este un caz de solidaritate legală.

În dreptul francez, cazul de abordagiū datorit culpei reciproce a căpitanilor ambelor vase, nefiind prevădūt de lege, se decide că fie-care vas este responsabil după principiile dreptului comun, în proporție cu gravitatea culpei ce i se impută (4).

Dacă lovirea vaselor a avut loc prin caz fortuit sau forță majoră, fie-care proprietar suferă pagubele cauzate vasului său, nimeni nefiind responsabil. *Res perit domino* (5).

Dacă lovirea s'a întâmplat din culpa unuia din vase, pagubele și perderile sunt în sarcina vasului în culpă. În asemenea caz, despăgubirile datorite persoanelor moarte sau rănite sunt privilegiate, când sumele de împărțit sunt insuficiente (art. 673 C. com.).

În fine, s'a decis că abordagiul a două vase, navigând în sens contrar, este o chestie de fapt lăsată la suverana apreciere a instanțelor de fond (6).

Aceasta însemnează că chestia de a se ști dacă există sau nu culpă din partea căpitanului unui vas, este o chestie de fapt, pe care Curtea de casație n'o poate controla. Principiul este incontestabil;

însă se poate întâmpla ca instanța de fond, în aprecierea sa, să comită o eroare grosieră de fapt, și în asemenea caz, Curtea de casație își exercită neapărat controlul său. Or, în speța judecată de Curtea de casație, a cărei decizie este reprodusă mai sus, Inalta Curte constată că afirmarea Curței din Galați se întemeiază pe o eroare gravă de fapt; căci, adaogă Inalta Curte, prin unul din considerentele sale, *în lipsă de ceață, ambele vase și-au putut zări luminele la o depărtare destul de mare, astfel cum rezultă din dosarul afacerii*.

Dar, se va dice poate, că Curtea de casație n'a ajuns la acest rezultat de cât examinând fondul afacerii. Așa este și nici nu se putea altfel. În adevăr, Curtea de casație nu poate constata erorile de fapt de cât pipăind întru cât-va fondul.

Apoi, independent de aceasta, Curtea de casație mai constată încă, că instanța de fond a violat un text expres din Regulamentul poliției porturilor, așa că și din acest punct de vedere, decizia Curței din Galați era vulnerabilă. Prin urmare, cu drept cuvint ea a fost desființată, și nu ne îndoim un singur moment că instanța de trimetere, față cu o decizie de casare, motivată cu un lux de argumentare, va ști să restabilească adevărul, constatând atât în drept cât și în fapt cui incumbă responsabilitatea abordajului, asupra căruia au avut a se pronunța instanțele noastre judecătorești.

D. Alexandresco

CURTEA DE APÊL DIN BUCUREȘTI, Secția I

Audiența de la 17 Noembrie 1905

Președenția D-lui SC. POPESCU, Prim-Președinte

Banca Națională cu Alexandrina Zefcari și alții

Journal No. 3101

Verificare de scripturi.—Constatarea instanței de fond că actul produs este în adevăr fals, și că sunt indicii asupra autorului.—Oligatiunea instanței de a suspenda judecarea afacerii civile până se va pronunța instanța penală asupra falsului.

Dispozițiuni de ordine publică care au a fi îndeplinite din oficiu.

Dacă e nevoie ca mandatarul părții reclamante care cere suspendarea și trimiterea afacerii în penal, să aibă pentru aceasta o procură specială.—(Art. 170 și 181 Pr. civilă și art. 465 Pr. penală).

1. În materie de verificare de scripte, cu ocaziunea unui proces civil, când o parte contestă sau declară în fals semnătura unui act ce i se opune, legiuitorul a prevăzut și reglementat două cazuri deosebite prin art. 170 și 181 Pr. civ.; în cazul prevăzut de art. 170, când adică o parte defaimă un act ca fals și pretinde că acela care l'a produs este autorul falsului, legiuitorul procedurii celei noi, ținând seamă că adese ori, asemenea declarațiunii se făceau din spirit de șicană, spre a întârzia rezolvarea procesului, a lăsat la facultatea instanțelor judecătorești dreptul de a suspenda după împrejurări instanța ci-

(1) Faptul că un pilot al Statului ar fi condus mișcările vasului nu descarcă pe căpitan de răspundere, pilotul nefiind de cât un sfātuitor al căpitanului. C. din Gand, *La Flandre judiciaire* din 1895, No. 8, p. 113. Veđi și Cas. belg. (în aceeași afacere), *Flandre judiciaire* din 1896, No. 23, p. 353.

(2) Cpr. Cas. fr. D. P. 88. 1. 391. Veđi și D. P. 91. 1. 465. Cpr. t. V a Coment. noastre, p. 246.

(3) Cas. fr. D. P. 88. 1. 391.

(4) Cpr. Cas. fr. D. P. 94. 1. 513; Lyon-Caen et Renault, *Tr. de droit commercial*, VI, 1011. Veđi și t. V al Coment. noastre, p. 423, text și nota 2.

(5) Cpr. Lyon-Caen et Renault, *op. cit.*, VI, 1002. Veđi și t. V a Coment. noastre, p. 417.

(6) Cas. fr. *Dreptul* din 1896, No. 74 și Bulet. 1896, p. 1405.

vilă până se va judeca cesiunea falșului pe cale penală ; atunci însă când instanța civilă, reținând afacerea, procedează la o verificare de scripte, și în urmă constată că actul produs este în adevăr falș, și că sunt indicii asupra autorului falșului, în acest caz, ea nu mai are o simplă facultate ci este obligată, potrivit art. 181 Pr. civ., ca să suspende procedura în civil și să trimită afacerea înaintea instanțelor de reprimare.

2. Dispozițiunile art. 181 Pr. civ. și 465 Pr. penală prin scopul ce ele urmăresc, interesând ordinea publică, suspendarea afacerii civile se impune din momentul ce se constată indicii asupra autorului falșului, intru cât legea nu se mulțumește în acest caz cu înlăturarea actului falș din desbateri și pe baza căruia evident că, partea căreia i se opune un asemenea act nu poate în nici un caz fi condamnată ; că de aci rezultă că pârâții nu se pot opune la suspendarea afacerii, pe motiv că soluțiunea va rămâne aceeași pentru ei, ori care ar fi hotărârea instanțelor de reprimare.

3. Faptul că mandatarul părții reclamante n'ar avea procură specială, spre a putea cere trimiterea unei afaceri pe cale penală, este fără interes, de oarece art. 181 Pr. civ., coprinde o dispozițiune de ordine publică, așa că o asemenea măsură se poate lua din oficiu, mai cu osebire atunci când mandatarul nu face o declarație în falș, ca să i se poată pretinde o procură specială și pe temeiul declarațiunii făcută de pârâți, și din împrejurările cauzei, se indică cine e autorul falșului.

Curtea deliberând, și

Având în vedere apelul făcut de Banca Națională a României, contra sentinței Trib. Ilfov. secția comercială cu No 1139/904, prin care i s'a admis în parte acțiunea intentată cu petițiunea din 14 Decembrie 1901 și s'a obligat Grigore Grădișteanu ca să plătească Băncii Naționale suma de 50000 lei, cu dobîndă legală de la data scadenței cambiilor plus 300 lei cheltueli de judecată, și s'a respins ca neintemeiată acțiunea față de pârâții Zoe Zefcari, Alexandrina Zefcari și Ioan Grădișteanu ;

Având în vedere că în susținerea acțiunii intentată înaintea primei instanțe, Banca Națională a exhibat următoarele trei cambii : una cu data de 4 Septembrie 1901, scadența 7 Decembrie 1901, în valoare de 20000 lei, una cu data de 4 Septembrie 1901, scadența 7 Decembrie 1901, în valoare de 5000 lei și o altă cambie cu data de 30 August 1901, scadența 1 Decembrie 1901, în valoare de 25000 lei, toate aceste semnate de Zoe Grădișteanu, azi Zefcari și Grigore Grădișteanu, în ordinul d-nei Alexandrina Zefcari și transmisă prin gir lui Ioan Grădișteanu ;

Având în vedere că înaintea Trib., ca și la Curte. pârâții Zoe Grădișteanu, azi Zefcari, Alexandrina Zefcari și Ioan Grădișteanu au declarat că semnăturile lor de pe cambiile a căror plată s'a reclamat, sunt false ; că, față cu această declarațiune, Trib. a dispus o verificare de scripte, iar expertul numit în acest scop, prin actul său de expertiză constată că semnăturile Zoe Grădișteanu, Alexandrina Zefcari și Ioan Grădișteanu de pe cambiile înfățișate de Banca Națională, sunt false ; că pe temeiul acestei constatări, Trib. stabilește mai întâiu că nu sunt indicii suficiente asupra autorului falșului și refuzând cererea Băncii de a se suspenda rezolvarea afacerii pe cale civilă și a sesiza instanța penală prin sentința atacată cu apel, a admis acțiunea Băncii numai față de Ioan Grădișteanu, care nu s'a contestat semnătura și a respins-o față de cei-l'alți pârâți ; Având în vedere că prin apelul său, Banca Națională cere ca Curtea să constată că sunt indicii îndestulă-

toare că autorul falșului în discuțiune e Grigore Grădișteanu, și deci, conform art. 181 Pr. civ. să suspende cursul acestei afaceri, trimițând dosarul la parchet spre a se face o urmărire penală ; că la această cerere, intimății se opun, pentru motivul că n'ar fi indicii asupra autorului falșului, și ori-cum, instanța civilă nu este obligată a suspenda rezolvarea afacerii, mai ales că oricărui ar fi soluțiunea instanțelor penale, densii, în nici un cas, nu pot fi obligați la nimic, din moment ce s'a stabilit că semnăturile lor sunt false ;

Considerând că de și expertiza ordonată de Tribunal nu procură nici o dovadă asupra autorului falșului din cambiile exhibate de Banca Națională, căci expertul, ne fiind întrebat asupra acestui punct, se pronunță și constată numai că semnăturile din acele cambii, afară de semnătura lui Gr. Grădișteanu, sunt false, cu toate acestea, din chiar împrejurarea că singura semnătura adevărată din cambiile în cesiune, este cea a lui Gr. Grădișteanu, și din împrejurarea că acesta numai s'a folosit de acele cambii spre a încasa valoarea prevăzută în ele, rezultă că autorul falșului nu poate fi altul de cât Gr. Grădișteanu, astăzi dispărut, care, fie personal, fie prin intermediul altei persoane a falsificat semnătura celor-l'alți pârâți ce figurează în cambii ; că aceasta cu atât mai mult cu cât rezultă din desbateri că Gr. Grădișteanu se găsea în momentul emiterii cambiilor, în grad de înrudire foarte apropiat cu persoanele a căror semnătură s'a falsificat, fiind chiar soțul d-nei Zoe Zefcari și ginerile d-nei Alexandrina Zefcari, așa că a falsificat semnătura acestora, comptând de sigur pe buna lor voință de a achita la vreme cambiile spre a-l sustrage unei urmăriri penale ;

Că, deci, rămâne a se vedea dacă în această situațiune Curtea poate păși înainte la judecarea afacerii, sau trebuie să suspende soluțiunea ei și să sesizeze instanța penală ;

Considerând că în materie de verificare de scripte cu ocaziunea unui proces civil, când o parte contestă și declară în falș semnătura unui act ce i se opune, legiuitorul a prevăzut și reglementat două casuri deosebite prin art. 170 și 181 Pr. civ. ; că în cazul prevăzut de art. 170, când adică nu poate defăima un act ca falș și pretinde că acela care l'a produs este autorul falșului, legiuitorul noii proceduri, ținând seamă că adesea-ori asemenea declarațiuni se făceau din spirit de șicană, spre a întârzia rezolvarea procesului, a lăsat la facultatea instanțelor judecătorești, dreptul de a suspenda, după împrejurări, instanța civilă pentru a se judeca cesiunea falșului pe cale penală ;

Că atunci însă, când instanța civilă reținând afacerea, procedează la o verificare de scripte și în urmă, constată că actul produs este în adevăr falș și că sunt indicii asupra autorului falșului, în acest caz, ea nu mai are o simplă facultate, ci este obligată potrivit art. 181 Pr. civ. ca să suspende procedura în civil și să trimeată afacerea înaintea instanțelor de reprimare ;

Considerând că pe lângă că termenii art. 181 Pr. civ., sunt formalii în această privință, textul exprimându-se că afacerea «se va suspenda» în cazul ce el prevede, dar acesta rezultă și din desbaterile urmate în Senat cu ocaziunea votării noii proceduri civile ; — în adevăr, cu această ocaziune, Senatorul Mihail Corné cerând oare care lămuriri asupra sensului ce urmează a se atribui art. 181, Ministrul de justiție a răspuns că în spiritul aceluși articol este ca instanța corecțională să fie sesizată ori de câte ori un judecător va avea indicii despre autorul falșului, cu toată tendința părților de a acoperi falsul ; — că astfel interpretat și înțeles, art. 181 Pr. civ., este în perfectă concordanță cu art. 465 procedura criminală, redactat în același sens, — și intru cât din ceea ce preced rezultă învederat că dispozițiunile acestor articole, prin scopul ce urmăresc, interesează ordinea publică, suspendarea afacerii civile și sesizarea instanțelor de urmărire penală se impune, din moment ce se constată indicii asupra autorului falșu-

lui, căci legea nu se mulțumește în acest caz cu înălturarea actului fals din desbaierii și pe baza căruia e-vident că partea căria i se opune acel act nu poate în nici un caz fi condamnată,—dar a voit ca autorul falsului în contra căruia s'a ivit indiciul de culpabilitate să nu fie nici un moment sustras urmării penale;—că din acest punct de vedere, intimații nu se pot opune la suspendarea afacerii în civil, pe motiv că soluțiunea va rămânea aceeași pentru ei, ori care ar fi hotărârea instanțelor de represiune, și tot asemenea nu importă în cauză chestiunea ridicată, de altfel din oficiu, că Banca Națională n'ar avea procură specială spre a putea cere trimiterea afacerii pe cale penală, căci după cum s'a arătat art. 181 cuprinzând o dispozițiune de ordine publică, acea măsură se poate lua din oficiu, și de altfel avocatul Băncei nu face o declarațiune în fals ca să i se pretindă o procură specială, ci pe temeiul unei asemenea declarațiuni făcute de intimați, a actului de expertiză și a împrejurărilor de fapt cari indică cine este autorul falsului, cere, ceea ce este în tot dreptul a face ca instanța civilă să fie suspendată, conform legii, și afacerea să fie trimesă pe cale penală;

Pentru aceste motive, redactate de d-l consilier G. Buzdugan, Curtea, în majoritate, suspendă judecarea apelului și dispune a se înainta dosarul afacerii la parchet pentru a sesisa un domn judecător de instrucție cu urmărirea autorului falsului.

(ss) Alex. D. Dobriceanu, I. Stambulescu, G. Buzdugan
p. Grefier (s) G. M. Dumitrescu

O p i n i u n e

Având în vedere că prin apel Banca Națională a României urmărește a i se plăti o cambie în valoare de 20000 lei în care sunt semnate ca emitenți Zoe Grădișteanu astăzi Zefcari și Gr. Em. Grădișteanu, iar ca giranți Alexandrina Zefcari, Ion C. Grădișteanu și S. Weisengrün & Reiss; că la Curtea și la Tribunal D-na Zoe Grădișteanu azi Zefcari, Alexandrina Zefcari și Ion C. Grădișteanu cărora se opune aceste cambii contestă că semnăturile ar fi ale lor, fără însă a indica pe cine-va de autor al falsului;

Având în vedere că pentru a se putea suspenda o afacere în civil și trimite la instanța penală, legea cere ca partea căreia se opune actul să'l defaimă în fals și să indice pe autor, că atunci chiar art. 170 proc. civ. lasă la facultatea instanței civile ca să aprecieze dacă este ori nu caz de suspendare;

Considerând că în specie cel ce defaimă semnăturile după cambii ca false și indică de autor pe Gr. Em. Grădișteanu este avocatul Băncei Naționale, care prin procură nici n'are dreptul să facă astfel de declarații; că chiar de ar avea acest drept, împrejurarea că recunoaște de autor al falsului pe Gr. Em. Grădișteanu e suficientă prin ea însăși pentru a apăra de verice răspundere civilă pe intimații prezenți, că toată răspunderea civilă și penală nu poate cădea de cât asupra lui Gr. Em. Grădișteanu; că dacă este așa, suspendarea nu poate fi de nici o utilitate în cauză, întru cât ori-care ar fi rezultatul instrucțiunei penale, soluția pricinii rămâne aceeași;

Este adevărat că art. 181 proc. civ. impune instanței civile să suspende, când din verificarea urmată înaintea ei se vor ivi indicii asupra autorului său complicelui falsului; că în specie, afară de arătarea avocatului Băncei nu e nici un alt indiciu care să autorize pe Curtea să admită suspendarea, fiind că chiar expertul numit de Tribunal, deși se pronunță că semnăturile sunt falsificate, nu spune însă cine le-a imitat;

Considerând că scopul suspendării nu poate fi altul de cât influența ce penalul poate avea asupra civilului; că întru cât rămâne constant pentru noi că ori care ar fi rezultatul instrucțiunei penale în ce privește pe Gr. Em. Grădișteanu, acest rezultat nu poate conduce la condamnarea în civil a D-lor Zoe Zefcari, Alexan-

drina Zefcari și Ion C. Grădișteanu; că dar suspendarea devine inutilă;

Că dispoziția din art. 181 nefiind de ordine publică, partea lezată sau Ministerul Public din oficiu poate ori-când urmări pe autorul falsului, până ce acțiunea publică nu s'a prescris, că pentru aceasta instanța civilă nu este obligată a suspenda afacerea ce este pendinte înaintea sa, când se prevede dinainte că acțiunea publică nu va avea nici o înfrîurire asupra soluțiunei pricinii;

Pentru aceste motive, subsemnații suntem părere că în cazul de față nu e locul a se suspenda afacerea în civil ci să se proceda la judecarea ei.

(ss) Sc. Popescu, St. Miculescu.

TRIBUNALUL IAȘI, Secția I

Audiența de la 31 Martie 1905

Președenția D-lui D. BUZDUGAN, Președinte

Jurnalul No. 1385

A. Tuduran cu Mendel Solomon

Jurământ decisor.—Israeliti.—Cum trebuie să-l presteze.—Jurământul more-judaico.—(Art. 240, 241 Pr. civ.; 1208 urm. C. civ.).

Jurământul decisor fiind un act în același timp și civil și religios, și judecătorul putând să-l modifice după religia părții ce are să-l presteze, de aici rezultă că Israeliti trebuie să presteze jurământul more-judaico, în sinagogă, cu toate formalitățile obicinuite și știute, iar nu în preloriul tribunalelor, pentru cuvintul că numai un atare jurământ îi leagă pe dinși și pentru-că anaforaua din 1844 nu este abrogată, în această privință, prin noul cod de procedură.

Tribunalul,

Având în vedere apelul făcut de către D. Tuduran, în contra cărții de judecată No. 1984 din 10 Decembrie 1904 a judeului de pace ocol. II;

Vedând cererea apelantului, făcută prin d-l avocat D. Alexandresco de a se anula jurământul prestat de către Mendel Solomon în instanță, înaintea judeului de pace, și a se dispune că acel jurământ să fie prestat din nou more-judaico, în sinagoga cea mare din târgul Cucului;

Având în vedere că jurământul este un act tot odată civil și religios (art. 240 Pr. civ., 293 C. pen.);

Având în vedere că art. 241 Pr. civ. permite judecătorului a modifica jurământul potrivit religiunei părții ce are să-l presteze, ceea ce e în conformitate cu art. 21 din Constit. și art. 11 cod civ., întru cât obligându-se străinii a jura după legea lor nu se face de cât a se jura altfel de cât se obișnuște; și străinii, în principiu, bucurându-se în această țară de aceleași drepturi ca și Românii, evident că au dreptul a cere ca jurământul să fie conform prescripțiilor ritului lor;

Având în vedere că legiuitorul a căutat pe cât a putut să facă ca cel ce jură să nu jure fals (art. 238 și 240 Pr. civ.); de unde urmează că în caz când cel ce trebuie să jure nu e de religia creștină, cată a se face ca afirmarea sa să fie tot sinceră;

Având în vedere, în ce privește pe Israeliti, că în alte țări, ca și la noi, încă din anul 1786, densesi prestează jurământul more-judaico, fără vre-o obiecțiune, și anaforaua din 1844 nu a făcut alt-ceva de cât să confirme acest mod de a jura pentru acei ce sunt de religie mosaică;

Având în vedere că deslegarea sus menționată nu poate fi considerată ca abrogată prin art. 1912 C. civ.

și 740 Pr. civ., și nici nu e contrară celor-lalte dispoziții din noul cod de procedură civilă, care dispunând că jurământul să se presteze în ședința în care a fost admis, nu statuează de cât de *eo quod plerumque fit*, întru cât nu e imposibil chiar pentru un creștin a nu putea presta jurământul în ședința în care a fost deferit și acceptat de el, în caz când se presintă prin procurator cu procură specială de a accepta jurământul. De altmintrelea, cum că autorul noului cod de procedură civilă, nu a înțeles a abroga jurământul *more-judaico* reesă din cele ce D-sa a spus cu ocazia discuțiilor ce au avut loc cu privire la jurământ, când a ști că, în privința Israelitilor, sunt trebuinți practice care ar cere o schimbare în jurisprudența Tribunalelelor, însă crede cu aceasta ar fi periculos;

Având în vedere că dacă pe un Israelit, chemat ca martor, judecata nu-l obligă a presta jurământul *more-judaico* aceasta este pentru-că depoziția unui martor nu leagă pe judecător, în timp ce e cu totul altfel în privința jurământului decisiv;

Pentru aceste motive, anulează jurământul prestat de către Mendel Solomon, înaintea judelei de pace ocol. II Iași, în ședința de la 10 Decembrie 1904, și, dispune ca Mendel Solomon să presteze jurământul ce i s'a deferit de către D. Tudoran, asupra punctelor prevădute în foaia de jurământ anexată la dosar. *more-judaico*, în sinagoga cea mare din târgul Cucului, etc.

(ss) D. Buzdugan, G. D. Teodor.

p. Grefier (s) Olănescu.

Observație. — Chestiunea jurământului *more-judaico* este destul de cunoscută, pentru a fi scutiți de a reveni asupra ei. Cu tot curentul care tinde la desființarea acestui jurământ (vezi Cas. rom. *Curierul Judiciar* din 1904, No. 28 și 70), multe tribunale și Curți persistă în vechia lor jurisprudență. Vezi Curtea din Iași, Trib. Putna și Botoșani, etc., *Dreptul* din 1903, No. 36; *Curierul Judiciar* din 1903, No. 36 și *Revista de drept și sociologie*, anul 1904, No. 2 (toate aceste hotărâri cu observațiile Directorului nostru). Vezi asupra jurământului *more-judaico*, N. M. Pârvulescu și Șt. Scriban, *Curierul Judiciar* din 1903, No. 67, și din 1904, No. 56. Mai vezi încă D. Alexandresco, *Dreptul civil român*, t. VII, p. 396 urm. și t. I. p. 186 urm. nota 2 (ediția a 2-a). (N. R.)

JUDECATORIA OCOLULUI III IAȘI

Audiența de la 10 Septembrie 1905

L. Marcu cu Ițic Haimovici

Carte de Judecată No. 1414

Jurământ. — Modul prestării lui de acei ce împărtășesc altă religie.

Jurământul evreilor. — Formula jurământului, «*More Judaico*». — Dacă această formulă e cea prescrisă pentru evrei. — Care este adevărata formulă după care evreii pot jura. — (Art. 239, 240 și 241 proc. civilă).

1. Prin art. 239 și 240 proc. civilă se prescrie că jurământul creștinilor se prestează în ședința în care s'a admis, înaintea judecătorului și cu mâna pe cruce, iar prin art. 241 aceeași procedură se prescrie ca atunci când cel ce jură este de o altă religie de cât cea creștină, jură-

mântul se modifică de judecător potrivit religiei părții.

2. De și în practică evreii sunt supuși de instanțele judecătorești din România la cinci forme deosebite de jurământ, însă nu e mai puțin adevărat că, ori-ce religie și legiuire, trebuie să aibă o singură formă de jurământ, căci contrariu nu s'ar putea ști care din acele forme este cea adevărată, și când cel ce jură spune adevărul.

3. Jurământul intitulat «*More Judaico*» aprobat prin anaforoa Ministerului Dreptății al Moldovei din anul 1844 și cari se practică și astăzi de unele instanțe judecătorești, nu este acela al religiei mosaice, așa că obligând pe evrei a presta jurământul cu acele formalități este de a'i priva de libertatea conștiinței.

4. Chestiunea modificării jurământului de către judecător, potrivit religiei mosaice, se găsește rezolvată în chiar textul art. 240 proc. civ. în care prescrie formalitățile prestării jurământului de către creștini, prin punerea mâinii pe cruce, care e simbolul credinței, așa că în loc de cruce, evreul va pune mâna pe simbolul credinței sale, iar formula jurământului se poate acomoda perfect cu credințele religioase mosaice, întru cât și ei cred în Dumnezeu, așa că cu modul acesta s'ar face cea mai logică aplicare a art. 240 și 241 proc. civ. înlăturându-se și amânarea prestării jurământului care e interzisă prin art. 239 Pr. civ.

Noi judecătorul,

Având în vedere jurământul decisiv deferit de părintul Ițic Haimovici reclamantului L. Marcu asupra punctelor formulate în foaia de jurământ de la dosar și cererea sa ca acest jurământ să fie prestat «*More Judaico*» în Sinagogă;

Având în vedere opunerea reclamantului de a fi supus să presteze acest jurământ «*More Judaico*» în sinagogă;

Având în vedere că din textele art. 239 și 240 Pr. civ. rezultă că jurământul creștinilor să se presteze în audiența în care s'a admis înaintea judecătorilor și cu mâna pe cruce, iar în art. 241 aceeași procedură se prevede că în cazul când jurătorul este de altă religie de cât cea creștină jurământul se poate modifica de judecător potrivit religiei părții;

Că, față cu cele ce preced urmează a se vedea în speță, ce însemnează a se modifica jurământul potrivit religiei ebraice;

Considerând că, în practică, evreii sunt supuși de instanțele judecătorești din România la jurământ sub cinci forme:

a) Ca martori în procese penale și civile în instanță cu capul acoperit și cu două degete de la mâna dreaptă ridicate în sus;

b) Ca părți în procese civile în instanță cu capul acoperit cu două degete de la mâna dreaptă ridicate în sus; c) cu mâna dreaptă pe biblie, d) cu sf. Toiră în brațe și e) în sinagogă, și cu formele prescrise în colecția Pastia, — pag. 521—532, și din toate aceste forme, cea din urmă poartă numele de «*More Judaico*»;

Că astfel prezentându-se afacerea în fapt, cată a se stabili după care din aceste forme va modifica judecata jurământul ebreilor;

Considerând că este indiscutabil, că ori ce religie și ori ce legiuire trebuie să aibă o singură formă de jură-

mânt; căci de s'ar admite contrarul nu s'ar putea ști nici o dată care din două sau mai multe forme este cea adevărată și când jurătorul spune adevărul;

Că de asemenea este indiscutabil că nici un justițiabil nu poate fi supus la jurământ de cât după forma religiei sale și ori ce procedare contrarie este o flagrantă violare a libertății conștiinței pe care constituția prin art. 21 o declară absolută;

Considerând că față cu aceste principii generale enunțate mai sus, se naște întrebarea: jurământul intitulat «More Judaico» este al religiunii mosaice și dacă nu este o violare a libertății conștiinței ebreilor?

Considerând că răspunsul irefutabil la această întrebare se găsește în anafora Ministerului dreptății al Moldovei din anul 1844, Ianuarie 13, No. 4013 și încuviințată de Domnitorul de pe acele vremuri, prin încheierea pusă pe acea anafora la 14 Iunie 1844 (vezi colecția Pastia, ed. II-a pag. 519), în care în rezumat se zice: că până la 1838 jidovii au fost supuși la jurământ după forma dată de vremelnica Rusiană cărmuire din Basarabia, când urmând judecata între Vasile Obreja cu Leiba Fatel și Zalman din județul Putna, pe care judecata hotărând să fie supuși jurământului după forma de mai 'nainte, Obreja s'a opus și a prezentat el un jurământ care s'a aprobat prin zisa anafora, a le căruia forme sunt descrise în colecția Pastia, pag. 520-532 și care s'au practicat și se practică încă și astăzi de unele instanțe judecătorești sub numele de jurământ «More Judaico», din care rezultă că dacă această formă de jurământ este făcut de un fanatic în interesul cauzei sale, iar nici de cum după ritul mosaic, și că obligând pe evrei a presta jurământul cu aceste formalități, este de a-i priva cu desăvârșire de libertatea conștiinței;

Că, odată stabilit că jurământul «More Judaico» nu este al religiunii mosaice, mai rămâne de stabilit chestiunea modificării jurământului de judecată potrivit religiunii mosaice;

Considerând că pentru deslegarea acestei probleme juridice nu trebuie multă filosofie, de oare ce criteriul se găsește în chiar textul art. 240 proc. civ. în care se prescriu formalitățile prestării jurământului de creștin, între care este punerea mâinei pe cruce care e simbolul credinței, așa că, în loc de cruce, evreul va pune mâna pe simbolul credinței sale, iar formula jurământului din art. 240 se poate acomoda perfect cu credințele religiunii mosaice, căci și ebreii cred în Dumnezeu; în cât, cu chipul acesta se va face cea mai logică aplicare a art. 240 și 241 din procedura civilă înlăturându-se amânarea prestării jurământului care e interzisă prin art. 239 din zisa procedură;

Că, din toate cele ce preced, rezultă evident că cererea părâtului de a se presta jurământul deferit reclamantului «More Judaico» în sinagogă este neîntemeiată și că prin urmare cată a fi respinsă;

Penru aceste motive, respinge această cerere și dispunem că acest jurământ să se presteze astăzi în ședință etc.

Judecător (s) I. Dimitriu

Grefier (s) Dimitriu.

Curtea din Bordeaux, 14 Noembre 1904

Comerciant.—Director de țiar.—Copropritarea țiarului.—Art. 3 § 10 C. com. rom.

Directorul politic și literar a unui ziar este comerciant, dacă este în același timp coproprietar al țiarului.

(Din Revue du Notariat, anul 1905, p. 766, No. 12267).

Observație.—Exploatarea unui țiar constituind o întreprindere comercială, se înțelege că Direc-

torul țiarului va fi comerciant, de câte-ori el va avea o parte în această întreprindere. De câte-ori însă el nu are nici-o parte în întreprinderea comercială, și se ocupă numai de partea științifică, literară sau juridică a țiarului, de atâtea ori el nu poate fi considerat ca comerciant. Astfel, nu mai încapă îndoială că Directorii țiarelor *Dreptul*, *Curierul Judiciar*, etc. nu sunt comercianți, pentru-că ei nu fac nici-o speculă bănească, ci se indeletnicesc numai cu partea științifică a țiarelor menționate. Ei nu pot deci fi declarați în stare de faliment.

(N. R.)

Curtea din Nancy, 22 Oct. 1904

Testament olograf.—Scrierea lui.—Ajutorul material a unui terțiu.—Art. 970 C. fr. (859 C. rom.)

Trebuie să se considere ca scris în întregul lui de mâna testatorului și, în consecință, ca valid, testamentul olograf a cărui autor a fost asistat de un terțiu, care a susținut numai mâna sa slăbită și tremurândă, dacă testatorul a avut facultatea de a-și scrie însuși testamentul, fără nici-o constrângere.

(Din Revue du Notariat, anul 1905, p. 759, No. 12252).

Observație.—Testamentul ar fi nul dacă testatorul, din cauză de boală sau din cauza lipsei vederii, n'a putut să formeze literele de cât cu ajutorul unui al treilea, care ar fi condus mâna testatorului pe hârtie, căci nu se poate dice, în asemenea caz, că testamentul este scris de însuși mâna testatorului, care n'a fost în specie de cât un instrument pasiv. (Vezi D. Alexandresco, t. IV, p. 417, și autoritățile citate acolo).

Testamentul ar fi însă fără îndoială valid, dacă acel de al treilea n'a făcut de cât să ajute pe testator în așezarea materială a slovelor pe hârtie, îndreptând, de exemplu, hârtia sau așezând mâna pe ea, ori făcând ca condeiul să ia cerneală, etc.; căci, în asemenea casuri, testamentul nu este opera celui de al treilea, ci a însuși testatorului, care a fost numai ajutat la confecționarea actului său de ultima voință. Astfel, Curtea din Nancy a validat testamentul olograf a unei femei oarbe, cu-toate că ea fusese material ajutată la scrierea lui de către o a treia persoană. D. P. 47. 1. 342. Gpr. Berton, *L'art du faire soi-même son testament*, No. 226. Vezi și D. Alexandresco, t. IV, p. 417, nota 1.

(N. R.)

BIBLIOGRAFIE

A apărut: *Cătuza Judecătorilor de Ocoale* din București, coprinzând stratele Capitalei ce aparțin fiecărei Judecătorii și Circonscripții polițienești, întocmită de *Christache Ionescu*, grefierul judecătorii ocol. IV București, aprobată de Ministerul Justiției cu No. 22276 din 7 Decembrie 1905.